

ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

1971-ում «Բազմավեպ» նոր ընթացք մը կ'առնէ: Պէտք է գործա-
նալի քուի այս երեսոյքը՝ ըլլալով համաձայն մշակութային հանրա-
կան շարժումի մը, որ մեր օրերունն է, կապուած ժամանակներու
պահանջին հետ:

Առաջին անգամ Հէ անշուշտ որ «Բազմավեպ» իր երկար տարի-
ներու ընթացքին, միշտ անընդհատ շարունակելով գոյութիւնը ծը-
նունդէն մինչեւ ներկայ քուակներ, ենթարկուած ըլլայ ներքին փո-
փոխութիւններու, անփոփոխ մնալով, զայն վարողներու մէջ, հայ
մշակոյթի զարգացման նպաստելու բուն նիգը: Արդարեւ ան կրած
է ներքին փոփոխութիւններ նկատմամբ պարունակութեան, մշակե-
լով այլազան նիւթեր, գիտունը եւ ժողովրդական խաւը հետաքրքրող
ուղղութիւն մը՝ որ կը նշմարուի մանաւանդ իր առաջին քիւներուն
մէջ: Իր հիմնական նկարագիրը կազմեցին յետոյ *դիտական* (բնաբա-
նական, տարրաբանական կամ բնական ընդհանուր գիտութիւններու
լայն արձագանգով), *բանասիրական* (լեզուաբանական, մատենագրա-
կան), *պատմական* – *հնախօսական* – *հայրախօսական* – *կրօնական* –
բարոյախօսական եւ *կրթական* նիւթերու մշակումները:

Աւելի քան դարաւոր այս հանդէսը, որ ծնաւ նախ *կիսամտեայ*,
յետոյ դարձաւ *ամսօրեայ*, աւելի ուշ՝ *երեքամսեայ*, բայց երկար
ատեն իբր *ամսաթերթ* բունեց հրապարակը, Բ. համաշխարհային պա-
տերազմէն ետքը վերածուեցաւ *երկամսեայի*, շարունակեց միշտ իր
պայքարը՝ հակառակ զանազան դժուարութիւններու:

Այժմ, վնոական քայլ մ'է որ կ'առնէ: Նկատած մեր օրերու
ներկայ պահանջը, բանասիրական եւ գրական աշխատանքներու առած
ընդարձակ ծաւալը, ծանրութիւնը եւ խորութիւնը ուսումներու, նը-
կատի առած տնտեսական հարցին հրամայողական պայմանները՝

«Քազմավէյ» կը դառնայ եղանակային թերթ, տարեկան 4 թիւի հրատարակութեամբ եւ ծաւալով ալ վերածուած գործնական չափի մը (17×25 հրդւ.) , որ արդի բանասիրական-գրական-գիտական թերթերու նախընտրած չափն է:

Կը ճշտենք իսկոյն՝ որ այս փոփոխութիւնը արտաքին ճնշի եւ պարբերականութեան, պարտադրուած ստիպողական ներկայ պահանջներէն, բանասիրական գիտութիւններու զարգացման հանգամանքէն (որով գոհացում կը տրուի աշխատակից յօդուածագիրներու երկար ծամանակամիջոցի խնդրանքին), բնական անհրաժեշտութիւն մըն է մեր օրերուն համար: Եւ արդարեւ գիտական լուրջ նկարագիրը ներկայացնող ամսաթերթը գրեթէ գոյութիւն չունի այսօր, պարտադրաբար կապուած ամիսներու հետ: Կը յուսանք թէ այս փոփոխութեամբ պարբերաթերթին թիւերը պիտի ստանան աւելի խտացում, աւելի միութիւն, աւելի նոյնութիւն եւ աւելի գործնական հանգամանք:

«Քազմավէյ» չի դադրիր, սակայն, պահպանել իր նկարագիրը՝ բանասիրականին, գիտականին զուգելով գրականը եւ գեղարվեստականը, տալու համար ազգային մշակութային կեանքի պատկերը եւ բրնձիկը, իր բնական հայեացքը նետելով ապրուած կեանքի եւ արտադրուած գրականութեան շուրջ, առաջ մղելու համար շարժումն ու ստեղծագործական ճիգը:

Հայութեան երկու հսկայ զանգուածներուն միջեւ՝ վեներտիկ կը շարունակէ գործել. համաշխարհային Սփիւռքը՝ ուր ցրուած է ըստ լեզուի տարր մը հայ մտքի եւ սրտի, համալսարանական երիտասարդութիւն մը նոր սերունդի, որ իր վաղնջական ծագումին գիտակից, տեղեակ իր պատմական գոյութեան եւ արժէքին, հմտօտական իրականութիւններու արդար պարծանքովն ալ հպարտ՝ կը փարի իր լեզուին, գրականութեան եւ ազգային պատմութեան:

Հիմներէն մշակուած մարզը հայկական ուսումներու՝ այսօր առած է նոր կերպարամբ եւ նոր մշակում, նոր ուղղութիւն եւ նոր արտայայտական եղանակ, համաձայն Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Ոստաններու մէջ հասակ նետած եւ զարգացած, բարձր ու գիտակից ուժերու կարողութեան եւ պահանջներուն: Սփիւռքի զոյգ կեդրոններու մէջ՝ հայագիտական բեմերու վրայ հայ երիտասարդութիւն մը գիտական ուղի բացած է, հետամուտ ուսումնասիրելու տոհմային հիմն եւ նոր մշակոյթը, աւելի լայն հորիզոնով, քան ինչ որ էր ասկէ յիսնեակ մը տարիներ առաջ:

Այդ երիտասարդութեան պիտի ջանայ օգտակար ըլլալ «Քազմավէյ»-ը, ինչպէս անցեալին, այսպէս նաեւ այժմ, պահպանելով ազգային ճիշտ եւ դասական գիծը, Նախնեաց հարազատ ոգին, նոյնութեամբ եւ հաւատարմութեամբ աւանդելու կամ փոխանցելու համար

մտաբաց երկտասարդ սերունդին՝ հայրենի կեանքն ու սրբութիւնները, որպէս հիմն՝ նորագոյն եւ յուսատու ապագայի մը:

Սփիւռքին աղմուկներ՝ իբր սխալի իրականութիւն կայ *Հայրենիքը* իր մշակութային կեանքով, բանասիրական, հնապատմական ուսումնասիրութիւններու յարաճուն նուաճումներով, իր համալսարաններուն եւ Ակադեմիային գիտական նորութիւններով, որոնց արձագանքը կը հանդիսանան իր պարբերաբերքերը «Լրաբեր», «Քննարկ» Համալսարանին», «Պատմա-բանասիրական հանդէս», որոնց մէջ ակադեմիականներ, ուսուցչայեցիներ, հասարակական գիտութիւններու «Ինկտրա»ութեան քեկնածուներ, կը մրցին ասպարէզ գալու բնական հարցերով, բանասիրական, հնախօսական, պատմական, լեզուաբանական, գաւառաբարբառներու ուսումնասիրութեան, հին, միջին ու նոր գրականութեան դէմքերու ֆնուութիւններուն նուիրուած, ինչպէս նաեւ գիտական, մանկավարժական եւ փիլիսոփայական, մերթսեսանկիւններու մասնայատուկ շեշտումով, որոնք ուղղակի կամ անուղղակի կը նպաստեն առ հասարակ հայագիտութեան զարգացման՝ այլեւայլ մարզերու մէջ:

Սփիւռքը կը հայի մայր Հայրենիքին, որուն վերելքը մշակութային մարզին վրայ խրախոյս կը դառնայ նոր սերունդին:

Սակայն Մայր Հայրենիքը իր կարգին՝ յիսուն տարիէ ի վեր, անցեալին ֆնուութեան համար իր հայեացքը ուղղած է եւ կ'ուղղէ միշտ Ս. Ղազարու Ակադեմիային, որուն կատարած գերը անգնահատելիօրէն բարձր է հայագիտական ամէն մարզի մէջ: Վեներտիկ չի սիրեր փոշահարութիւններ ընել, բայց իր վաստակը, հիմնականօրէն արժէ-ֆաւոր վաստակը, ինքնին խօսումն է եւ կը պարտադրէ ինքզինքը:

Ազգային մշակոյթի նուիրական գիծով՝ Հայութեան գոյատեւման սխալի գործն է որ կը կատարէ Ս. Ղազար Սփիւռքի մէջ, մայր Հայրենիքին ուղղած իր աչքը: Հայ ժողովուրդի հնդեւրոպական ֆաղափակքութեան հետ իր աղերսը պահպանող այս շարժումը, առողջ սէրով մը բեղմնաւորուած, կը վերանորոգուի միշտ տարիներու ընթացքին այն ոգիով որ շարժեց երբեմն հին վաստակաւորները հայրենի լեզուին, պատմութեան ու գրականութեան գիծով:

Եւրոպայի մերձաւորութեան օգուտները Հայութեան համար, Միջիւրեան գործին միջոցաւ յայտնուած, անկայտնի ճշմարտութիւններէն մէկն է, վեր հանուած ու փառաբանուած, մասնակի ֆնուութեամբ եւ ընդհանրական տեսութիւններով ներկայացուած յանախ ացեալի ճշմանաւոր գրականագէտներէ: Լէօ, Զօյգանեան, Վ. Փափագեան գտած էին ճիշտ եզրը բացատրութեան, երբ կ'ըսէին՝ քէ Միջիւրեանները արեւմտեան մտածութիւնը, ամբողջ եւրոպան իր արուեստի գեղեցկութիւններովը բացին մեր աչքի: Այս դերը, մեր ժողովուրդի հնդեւրոպական նկարագրին զուգընթաց զարգացման հա-

մար կենսական՝ հարկ է լուսաբանել քերես այսօր ալ նոր սերունդին համար, նոր մտայնութեան խմորումին մէջ ներմուծելու այն գիտակցութիւնը՝ քէ Հայը ասիական հողին վրայ, քէ եւ փոքր իր ծաւալով, արեւմտեան միտքը ներկայացնող մեծ ոյժ մըն է, զոր այնքան խանդավառ շեշտով նանչցուցին Եւրոպայի եւ աշխարհի՝ մեծատաղանդ Սէն Մարքէնէն եւ Տիւրքէնէն մինչեւ վերջին հայագէտները եւ հայասէր պատմագէտները՝ Շիւմպերթէ, Մորկան, Կրուսէ եւ շատեր՝ որոնք Ս. Ղազարէն կը ներշնչուէին եւ իրենց գիտական լուսարձակները կը սփռէին հայ մատենագրութեան եւ պատմութեան խոր բաւիղներուն մէջ:

Այս մշակութային աղերսը հայկական եւ արեւմտեան ֆաղափաւրքութեան հետ, անցեալին այնքան ձեռնհասօրէն կատարուած Մխիթարեաններէն անջատ հրատարակութիւններով եւ «Բազմավէպ»ի միջոցով, չէ կասած իր քափին մէջ, եւ այս է ահա որ մտադիր է կատարել տակաւին մեր պաշտօնաքերքը:

Հ. Մ. Ճ.